

Մանգրումի Էֆեսոս

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՄԱՐՏ 3 ԲԷՆՃՇԷՄՊԻՀ

ՆԻՄԵՐՈ 5

Մանգրումի Էֆեսոս հափթատա 5 եանի սէնէտէ 260 նիւսիւ վերիւր, սէնէվի գրումէի, բաթա փարաք տախի իշինտէ օլարագ, 200 զէ՝ օլուպ, ալթը օլլը 100 զէ՝ օլա- ճագ, վէ նիւսիւսի տախի 50 ար փարաք սաթըլաճագ տըր :

Իլանաթըն պէհէր սաթըրը իշին, պի- ռինճի տէֆատա 5, իրինճի տէֆատա 2, վէ իւշիւնճիւ վէ սայիր տէֆալարտա 1 էր զուրուշ ալընաճագ տըր :

Մէքթուպ վէ սայիրէ, իսթանպուլտա Պաղչէ Գարուսու խարիճինտէ, գարաղօլխանէ իւէ ճամիի շէրիֆ արա եւ- ռինտէ քեային Դապճը խանրնտա, Կարապետ 8. Փանոս- եանըն 18 նիւսիւսի օտաւընա կէսնտէրիւնէք տիր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻԹԷ

Պէլլուրթ, 1866 փետր. 16.

Մանգրումի Էֆեսոսի իւշինտէ օլարագ, 200 զէ՝ օլուպ, ալթը օլլը 100 զէ՝ օլա- ճագ, վէ նիւսիւսի տախի 50 ար փարաք սաթըլաճագ տըր :

«Ճագաթ, պու ճիւղէ իւէ ձեր նէ դա- տար իսթէտիքլէրի կիպի քէսիւ պիշմէքտէ խորիւր իսէ տախի, հալըրը Մարօնիլէրէ գանաաթ իթմէք իսթէմէքտէ խորիւր, չիւնքի, սայըլարը վէ զէնկիւնիլիքլէրի արթ- տըրգճա, թամալարը տախի պիլիքտէ արթ- մագտա օլտուղունտան, ճէպէլտէ պուլունան սայիր խրիսթիյան ճէօմաաթլարընը տախի չանթայի իթմաաթլարընա վազ իթմէք, վէ էմվալ ու էմալքլորընը դասպ ու գապիթ իւ- լէմէք, վէ գարըլարընտա էլլէրինէ գօլարը- նա սէօլլէր պիր քիմսէ գալմայըպ, ճէպէլի լիպնանտա գատըրը մութաղլըգ սահիպի օ- լապիլմէք նիլէթիլլէ, Տիւրքիլէր իւէ Խալաթա- ըն մանվ ու նապէտիտ օլմալարընը, վէ եա- խօտ հիշ տէլիլ իսէ, օրատան թարա խորիւր- լէրինի արղու իթմէքտէ խորիւր. նասըլ քի չու միւրաւարը չուսուլինէ, Գէսրուանտա մու- վաֆթագ օլապիլմիլլէրտիր. չէօլլէ քի, 92,800 նէֆէր Մարօնի պուլունտուղու հալտէ, եա- լընը 4,950 նէֆէր օրթօտօգս Բում գալթօ- լիլլի, 200 նէֆէր Մէթիւալի, 575 նէֆէր Խալամ գալըպ, վէ պիր նէֆէր իսէ Տիւրքի վէ Նէհուտի գալմամըլտըր :

«Ճագաթ, պու ճիւղէ իւէ ձեր նէ դա- տար իսթէտիքլէրի կիպի քէսիւ պիշմէքտէ խորիւր իսէ տախի, հալըրը Մարօնիլէրէ գանաաթ իթմէք իսթէմէքտէ խորիւր, չիւնքի, սայըլարը վէ զէնկիւնիլիքլէրի արթ- տըրգճա, թամալարը տախի պիլիքտէ արթ- մագտա օլտուղունտան, ճէպէլտէ պուլունան սայիր խրիսթիյան ճէօմաաթլարընը տախի չանթայի իթմաաթլարընա վազ իթմէք, վէ էմվալ ու էմալքլորընը դասպ ու գապիթ իւ- լէմէք, վէ գարըլարընտա էլլէրինէ գօլարը- նա սէօլլէր պիր քիմսէ գալմայըպ, ճէպէլի լիպնանտա գատըրը մութաղլըգ սահիպի օ- լապիլմէք նիլէթիլլէ, Տիւրքիլէր իւէ Խալաթա- ըն մանվ ու նապէտիտ օլմալարընը, վէ եա- խօտ հիշ տէլիլ իսէ, օրատան թարա խորիւր- լէրինի արղու իթմէքտէ խորիւր. նասըլ քի չու միւրաւարը չուսուլինէ, Գէսրուանտա մու- վաֆթագ օլապիլմիլլէրտիր. չէօլլէ քի, 92,800 նէֆէր Մարօնի պուլունտուղու հալտէ, եա- լընը 4,950 նէֆէր օրթօտօգս Բում գալթօ- լիլլի, 200 նէֆէր Մէթիւալի, 575 նէֆէր Խալամ գալըպ, վէ պիր նէֆէր իսէ Տիւրքի վէ Նէհուտի գալմամըլտըր :

«Տիւրքիլէր քի, կիւրուհու մէշպուր, հատտէն զիյատէ պիր գէնկիւնիլիք բէյաա իյ- լէմիլտիր. չէօլլէ քի, պու կիւնքի կիւն կէօ- զիւնիւկիւ հէր գանդի թարաֆա չէվիլլէնէք օլսանըգ, էն զիյատէ կէօրէնէկիւնիլլէ չէյ եա մանաաթըր տըր վէ եախօտ քիլիսէ :—Վէ չէ- հիրլէրաէ քէօլլէրտէ բապթ կէլէնէկիւնիլլէ էն իյլ թօրըպ, էն մուսթաղամ պաղչէ, էն կիւղէլ խանէ վէ իրէք ֆապըլիպաթը, վէ էն ճէսիւ խան, մաղաղա, սու եօլլարը վէ տէ- ժիրմէնէր իշին, քիմիւն տիր տէյի սիւալ իթ- տիկիւնիլլէ, ալթըլընը ճէվապլարտան, չու եա պու մանաաթըրըն, վէ ֆալան եախօտ ֆիլան իւսգոպոսուն միլլի օլտուղունտա ան- լայաճաղընը պի իլթիպան տըր :

«Տիւրքիլէր քի, կիւրուհու մէշպուր, հատտէն զիյատէ պիր գէնկիւնիլիք բէյաա իյ- լէմիլտիր. չէօլլէ քի, պու կիւնքի կիւն կէօ- զիւնիւկիւ հէր գանդի թարաֆա չէվիլլէնէք օլսանըգ, էն զիյատէ կէօրէնէկիւնիլլէ չէյ եա մանաաթըր տըր վէ եախօտ քիլիսէ :—Վէ չէ- հիրլէրաէ քէօլլէրտէ բապթ կէլէնէկիւնիլլէ էն իյլ թօրըպ, էն մուսթաղամ պաղչէ, էն կիւղէլ խանէ վէ իրէք ֆապըլիպաթը, վէ էն ճէսիւ խան, մաղաղա, սու եօլլարը վէ տէ- ժիրմէնէր իշին, քիմիւն տիր տէյի սիւալ իթ- տիկիւնիլլէ, ալթըլընը ճէվապլարտան, չու եա պու մանաաթըրըն, վէ ֆալան եախօտ ֆիլան իւսգոպոսուն միլլի օլտուղունտա ան- լայաճաղընը պի իլթիպան տըր :

«Վէլ հասըլ, 1860 սէնէսի վազաւընտա, ռուհալան կիւրուհու հիշ պիր չէյ զայպ իթ- մէյիպ, իլլա բէք չօգ չէյ գաղանաղտա ի-

տի . չիւնքի, Տիւրքիւնքի իւն Մարօնիւնքի պէյ-
նիւնքի գուհուրա կէլէն միւնաղաւար սէրիւն-
թէ իտէրէք, հէմ պիւա ինսաֆ օնլարը
թարոււար ու թէլէֆ իթտիւմիւն օլաճագուր-
լար, վէ հէմտէ, Բաթրիքլէրիւնի իգամէթ-
կեանճնա ուզագ օլան մահէլէրտէ, թալի-
ֆէյի սայիրէ իւն գարընդգ պուլունան Մա-
րօնիւնքի իչիւնտէ պուլունուպտա, քէնտի
նէղտլէրիւնտէ հերետիկոս մագամընտա թու-
թուլան պազը Մարօնիւնքի տախի թարտի-
լէ, օրալարընդ տախի քէնտի քէյֆլէրիւնտէ
թէմիլլէմիւն օլաճագուրլար . չիւնքի, օրա-
լարտա պազը Բորթէսթան միսիօնարլարը վէ
սայիր էնէպիլէրիւն թէմէլ թուլթմագտա օլ-
մասը, իչքիլ ու վէտլէսէլէրիւն արթըրմագտա
իտիլէր . զիրա, մէրգուլուն պազը Մարօնի-
լէր, Բիսգօպօսլարըն թաղեիրաթ ու թատի-
լաթ գապուլ իթմէլ, վէ կէրի տէճմէք
պիլլէլ օլան հիւքմ ու սիճիլլէրիւն գարըն,
վազըթ վազըթ պաշ գալտըրմայա պաշլա-
մագտա իտիլէր . սիմէքտիր քի, բուհպան-
լարտա մէրգուլուն պիր եօլ իլէ հագըլա-
րընտան կէլմէք նիլէթիւնտէ պուլունմագտա
իտիլէր :

«Վէ ֆիթնէքեարլարըն մագսէտի, պիր
էնէպիլ տէվլէթիւնի, ճէպէլէ ալագ պասմա-
սընը տալէթ իլլէմէքտէն իպարէթ իտի :

«Պուրաճըգտա միւրատըմ, նէ էնէպիլ պիր
տէվլէթիւն, վէ նէտէ տիւվլէի մուազգամա
մուրախասլարընըն ամէլ ու հարէքէլէրիւն-
տէն պահա իթմէք տէիլ տիր . չիւնքի Պէյ-
րութտա պուլունանլարըն քեաֆֆէսիւնի մա-
լիւմուտուր . լաքիւն, սիլլէրէ եալընդ շու-
նու պէյան իտէրիւմ քի, Մարօնի բահիլլէ-
րի, քէնտի մէրաւարընըն իճրասըն կէօրէ-
մէյիպ, իլլա օլ պապտէ ալտանմըն օլտուգ-
լարըն կէօրմիւնլէրտիր . զիրա, արդու վէ
իւմիտլէրիւնէ բաղմէն, քէնտի գալտըրլարը
գուլույա, պիլլագաթ քէնտիլէրի տիւնլիւնլէր,
եանի ճէպէլտէ էմրի թէգատտիւմէ պիր գա-
քու աշմըն օլմուշլարտիր :

«Եվլէթ, մէրգուլար վագաա, էվլէլէ-
րի, միւրատլարըն հուսուլիւնէ ապա մուվաֆ-
ֆագ օլամամընլարտիր . չիւնքի, Տիւրքի ֆա-
միլեալարընըն էն միւթէպէրլէրիւնտէն օլան
պէշ պիւն նէֆէր քէսանըն գաթլ ու իտամը,
եանի միլլէթի մէզպուրէնիւն քեաթիլէն մահվ
ու նապէտիտ իտիլմէսի խուսուսուլունտա, բէտտ
իլէ ճէվապ ալմընլարտիր :—Վէ, քէնտիլէրի
պիր տուլ ու սալա՛ն վէ մաղֆէրէթ ու մէր-
համէթ վագ իտիճի օլան պիր մէզնէպիւն մէ-
մուրլարըն օլտուգլարըն հալտէ, ինսանլար գա-
նը տէօքիւլմէսի իտտաասընա չըգընմալա-
րը իսէ, ազ տէհէթամիլ պիր չէյ տէյիլտիր,
ֆէգաթ, ազըպէթ քեար, սահիլլէրիւն թէս-
լիւմ իթմէյիպ, իլլա պիր թագրիպ, կիւյա
վասիլիք եաքարագ, պիր չօգ էօքսիւլլէր
իւմիւնէ, թագմիւնաթ թարիգիլլէ զասպ օլու-
նան էմվալը մէպուլպէյի քէնտիլէրէ մալ իթ-
մէք նիլէթիլլէ գապթ իթմէքլիք միւրատ-
լարընըն հուսուլիւնէ միւլէսսէր օլմուշլար-
տիր :—մէսէլէտէն շաշարագ, շու զէվալլը
էօքսիւլլէր հագգընտա ճիւղիճէ պահա իտէ-
ճէկիւմ իչիւն, մագուր պուլունմանընըն բէճա ի-
տէրիւմ, իչթէ պուլունան, Մարօնիլէրիւն եէք-
թիլլէրի հագգընտա իգհարը չէֆգաթ վէ

իպրազը զայրէթ իլլէմէլէրիւնիւն նէ եօլտա վէ
գանդի նիլէթէ մէպիւն օլմասընը, վէ քէնտի
պիլլարէ գարընտալարընըն պէտպախթլըղը-
նա գարըն, նէ սուրէթլէ տէրման իթմէքլի-
լէ չըգընմալարընըն քէնթ ու տէրք իտէպի-
լիւսիւնիլ : Իմտի, բէճա իտէրիւմ, շունճա սա-
հիպ սէրվէթ Մարօնիլէր մանասթըրլարըն-
տան գանդիսի քէնտի գաքուսուլուն աշարագ,
վուգուլթը մախուֆէ ճէնկեամընտա գուր-
պան կիտէն սէֆիլլէրտէն եալընդ պիրիսիւնի
գապուլ իթմիւն իսէ, պանա կէօսթէրիւնլէր .
էվլէթ, հէր գանդի եպիսկոպոս, մէրգուլուն
պիլլարէլէր իչիւն պիր սըղընաճագ մահէլլ
քիւշատ իլլէմիւն իսէ, պանա պէյան իլլէսիւ-
լէր . վէ նէրէտէ, ֆագըրլար իլլէն պիր իյանէ
տէֆթէրի աշմընլար իսէ իպրագ իթսիւնլէր .
մագալլա՛ն, էկէր «Սէօր տը շարիթէլէր» իլլէ,
լաղարիսթ վէ ճիլլիթ թարիգաթընտան օ-
լան բահիլլէր օլմասալար իտի, մէրգուլուն
պիլլարէ չօճուլլարըն կիրիթթար օլաճագլա-
րըն հալէթի մուսիպէթէնկիլ տէր իսթըր օ-
լունտուգճա, առամըն թիւլլէրի իւրբէրէ-
ճէկիւ պի իչթիպա՛ն իտի տէնսէ սէգատըր .
էվլէթ, պէրէքէթ վէրսիւն մէրգուլուն իս-
լըրիսալարա քի, քէնտի մանասթըրլարը
գաքուսուլուն աշարագ, ֆրանսատան վէ
թիւրքիյատան, վէ ֆէսուլուն տիշարը պը-
րագըրտըն հալտէ, մահալլի սայիրէտէն եէ-
թիլէն իմտատ ու իյանէ սայէսիւնտէ, մէր-
գուլուն էօքսիւլլէրի եէտիրմիւնլէր իլլիւմի-
լէր, վէ կիտիւրիպ գայըրմընլար տըր :—Նի-
հայէթ իւլ էմր, եալընդ Մարօնի գէնկիւն-
լէր միւսթէնա գալարագ, Մարօնի ֆագըր
ու պիլլարէկեանընա պախը թէսիլլի իթմէք
իչիւն, հէր եիւրէք քէնտի մէրհամէթիւնի, վէ
հէր քիսէ քէնտի սախալէթիւնի էտա վէ իճրա
իլլէմիւնտիր :—Հալպու քի, Մարօնի գէնկիւն-
լէրիւնի, ֆագըրլարըն հալլէրիւն կէօրմէլլի-
լէ վէ տուլմագընդ վիւրմէլլէրիւնտէ, պիր ճի-
հէթլէ հագգլարը վարտըր, չէօյլէքի, անլէր
օլ հէնկեամտէ, պաշգա պիր խուսուս իլլէ
մէշղուլպուլ ունմագտա, եանիւնտիրիւլլէր
պիր վէսիլլէրի ֆուրսաթ եաֆթէ առա իտէ-
րէք, վէ ֆիթնէքեարլարըն էլէ ալըպ, վէ սի-
լա՛ն գուլվէթիւնի քէնտիլէրէ պիր սիբէր իլ-
լէնէրէք, զալմընըն մէվլըրի իճրապէ գօյմագ-
տէ, վէ ախըր ինթիգամ իլլէմէքտէ իտիլէր :

«Վէլ հասըլ, օլ հէնկեամտէ, բէք չօգ էմ-
վալը մէսուպէ թագսիւնիւն չըգընլըն օլուպ,
օլ պապտէ զայրէթի ազ օլանլարա, վէ եա-
խօտ հիշ զայրէթի օլմայանլարա, էն պիւլիւք
լօգմալարը եուտա պիլմէք իչիւն, իգհարը
մէհարէթէ չըգընլըն իտիլէր :—Հայ հայ,
տօղրուսուլուն սէօյլէտիկիւմիլ թագսիւնտէ,
արթըգ օլ արատա, ֆուգարա վէ պիլլայէ-
կեանը տիւլիւնմէք իչիւն, չօգընդ վագըրթ-
լարը պուլունմատըրընտա իգըրար իլլէմէյէ
պօրճուլլուգ :

«Իքիւնճի մագսէտլէրի իսէ, ճէպէլտէ պիր
իւրիսթիլլան հիւքիւմէթի պուլունմասընտան
իպարէթ պուլունմագտա իտի :—Լաքիւն, իւր-
իսթիլլան հիւքիւմէթի տիւնլէլէ, պիր Մա-
րօնի հիւքիւմէթի անլամագտա իտիլէր :—Վէ
էօյլէ պիր Մարօնի հիւքմտար օլմալը իտի
քի, աֆօրօզ լագըրտընտան վէ Բաթրիք
իսթիւնտէն աթիլլէրէք, բուհպան կիւրուհու

էլլիւնտէ, քէօր վէ սաղըր պիր ալէթ օլմալը,
վէ քէնտի էմիլլէրիւնէ գուլ վէ քէօլէ կիպի
իթաաթ իտէրէք, հէր պիր մէրաւարընըն իճ-
րա իլլէմէլի իտի :—Ֆագաթ, էօյլէ իսթէ-
տիլլէրի եէրէ չէքիլէճէք առէմիւնտէ, սալթ
սուրէթի զահիլլէտէ առէմ օլմասընըն իգթիլլա
իտէճէկի աշիքեար իտի :—Իմտի, շու մէն-
զիլի մագսուտլէրիւն վասըլ օլապիլմէք իչիւն,
էհտիւն սէքէնէսիւնտէն պիր չէլա ֆամիլեա-
սընտան օլուպ, բէք ճիւղի թէրպիլլէսի օլան,
վէ բօլիթիլլա վէ իւմի հարպճա գաթան մա-
լիւմաթը պուլունմատըրըն հալտէ, հարիս իւլ
իգպալ վէ միւթէքէպպիր պուլունան պիր
տէլիգանլըն մէյատանէ կէթիլլիւն իտիլլէր :—
Բաթրիքլէրի մէրգուլուն էվլէլա քէնտուլէ էվ-
լատըրդա գապուլ իթտիլլէտէն սօնրա, տահա
զիյատէ քէնտիսիւնէ պէնտ իլլէմէք նիլէթիլլէ,
մէրգուլուն եանի Ժօզէֆ Գարամը իլէրու սիւր-
միւն իտի . վէ մէրգուլուն ճէսարէթի հագ-
գընտա հատտէն զիյատէ մէտն ու սէնալար
օգուլարագ, իլլէօյլէրէ գատար չըգարմալա-
րըն կէօրմէյէ վէ իչիլթմէյէ շայան պիր չէյ ի-
տի . չէօյլէ քի, պաշընա քէնտիլլէր պագալա-
րընտան պիր գաշ եիւլլէր նէֆէր իւր սիւհա
առամ թօրալարագ, պիր կիւն քիլիսէ տէ-
րուլիւնտէ պուլունան սիւհալըգ ճէօմաթը
մուհասէրէ իլլէ, պիր եպիսկոպոսուլուն էմրի
ինթիլլատընըն թաստիլլէ մէճպուր իլլէմիւն
իտի :—Վէ քէնտի քէօյլլէրիւնտէն պազըլա-
րըն, պէտէվլէրտէն չալմըն օլտուգլարը ման-
տալարը, եիւնէ սահիլլէրիւն վէրտիրմէսի էհ-
լիւրըլընըն, զիլլէրի գէպանլարըն իլլէտիք-
տէն պաշգա, կիւյա պիր պիւլիւք էնիլլէթ ու
լիյագաթ եախօտ ֆագիլլէթ տիր կիպի, մէր-
գուլուն, բրէնա Ժօէնվիլլիւն վաթիլլէր իթմիւն
օլմասընը, պիր զուրուր ու իթթիլլար մէտն
իթմէքտէ իտիլլէր, —Վէ էնվալի տէսիսէ վէ
բէճալար իսրաֆընա չըգընլարագ, մանսրպ-
տան մանսրպա կէչիլթմէք, վէ ազըպէթ-
քեար խրիսթիյանլար գալմագամընըն իւրթ-
պէսիւն թահսիլ իթտիրմէքլիլէ մուվաֆֆագ
օլմուշ իտիլլէր :—Լաքիւն, բուհպան կիւրու-
հուլուն հըրա ու հէվլէսի պուլ գատարտա
թէքմիլ օլմամըն իտի . չիւնքի, մէրգուլուն
ճէպէլի Լիպան «Վալիսի» կէօրմէք արգու-
սիւնտէ պուլունմագտա իտի :—Վէ տօղրուսու-
լա, մէրգուլուն շու մանսուպա չայէսթէ ի-
տի, չիւնքի, Ջահէյեա քէյֆիլլէրիւնտէ,
քէնտի զիրի իտարէսիւնտէ պուլունանլարըն նէ
եօլտա հըֆգ ու վիգայէ իլլէտիկիւնի պիթ-
թէճրիւպէ իսպաթ իլլէմիւն իտի : Պէրէքէթ
վէրսիւն քի կէրէք Մարօնիլէրիւն, վէ կէրէք
պիւլիւն ճէպէլ էհալիսիւնի իգպալիլլէտէն,
տիւվլէրի մուազգամա մուրախասլարըն, Ժօ-
զէֆ Գարամըն ֆագիլլէթ ու էնիլլէթլէրի
նագընա, ախի կէօզ վէ ախի կէօզլիւք ի-
լէ նագար պուլունմատըրլարընտան, էօյլէ
պիր առէմիւն, խուսուսիլլէ էօյլէ պիր միւշ-
քիլաթը չաթիլ պուլունան վագըթտա, միւ-
շիլլիլլէ վէ ճէպէլի Լիպան վալիլլիլլէ չա-
յէսթէ պուլունմագ լիյագաթ ու ֆագիլլէթիւն-
տէն մահրուլ պուլունտուլուն, բանա ֆէհմ
ու ֆարգ իլլէմիւնլէրտիր :»

Պու մէքթուպու օգուլան գաթլարըն,
բուհպան կիւրուհու իւղէրիւնտէ, տէրքեար
օլան հըրա ու իտտանըն քէսրէթ վէ չիտ-

տեղին տեղագրութիւններն ապագայ տարիները:

Պէնսիլվանիայի հարաւոր իշխան եւ իշխանապետ իւր մէջը պոլիտեքնոլոգիայի իսկ, ուրիշ-նէ եւ սանաթմա լազրմ կէլէն հալլէրէ աւարտ: մէսէլա պիր առեմ, հէր նէ գատար էվիլլինտէն պիր սէրլէ գուշու տախի պողաղայամագ օլտա, գատաղլըղա պաշլատըղտա, պիլա ֆիւթուր րասթ կէլտիկի գոյու-նու թուլթուպ քէսմէյէ ալըշտըղը կիպի, բուհպանըղտատա էօյէ հալլէր վարտըր քի, պիր քէրրէ օտայրիքնին իշխան կիրէնլէր, էվ-վէլլէր թապիաթլարընը մուղայիրինտէ օլարագ, նիշէ թապիաթլարա պիթթապի ալըշմագտա, վէ ալէսսէվլլիյէ, անճագ մէն-ֆաաթըր զաթիյէնլէրին տիւշիւնիւպ, ու-մուսուլմէն վէ էֆրատըր նասըն մէնֆաաթըրը, պիլա ինսաֆ քէնտի մէնֆաաթլարընա գուր-պան իթմէլլիյէ ալըշմագտա տըրլար:

—Տիւն ալիւշմէր չըգարըլան էթուալ տ' Օրիանտա, ալաֆրանգա մարտ 3 տէ եազըլըր շու տիգգաթէ շայան մէթուպ օգուսմուշ տուր:

«Ճէպէլտէ մէրքէզի իթթիլալ օլան մահէլլէրտէ, հալա էսէրի հարէթէ վէ ֆէսատ կէօրիւլմէքտէ տիր, ֆէ-գաթ, էսիլ շիտտէթի գալմամը տըր:

«Արապիսթան օրաուլի հիւմայուսու միւշի Տէրվիլ րաշա հազըթէլլէրի իլէ, Լիպնան միւթէսարըրըր Տալուտ րաշա հազըթէլլէրի, կէշէն այ թարապըլուսու Շամա ալիմէթ իտիպ, վէ օրատան տա-իւր, ասաքիրի շահանէնին մէրքէզի իգա-մէթի օլան Ջաղարթայա կէլմիշէր տիր:

«Մահէլլի մէգպուրա մուվասէլէթ-լէրինտէ, Տալուտ րաշա հազըթէլլէրի, Գարամա պիր մէթուպ կէօնտէրէրէ, տայիրէյի իթաաթա տախալէթին տա-վէթ իլէ պէրապէր, շու տէրքէար օլան հարաքէաթըր պաղիսանէսին իսէ տէվամ իլլէտիկի թագտիրտէ, թէտապիրի լա-զըմէ իթթիսաղընա մէծպուրիյէթ հա-սըր օլաճաղըն տախի պիրտիրմիշ իսէտէ, Գարամա իքինճի հիւճուստա, ասաքիրի նիգալիյէյի մաղուպ գըլըր շուսընտան քէսպի թէքէպիւր իլլէմիշ օլմաղին, րաշայի միւշարիլէյի հազըթէլլէրին իթթարը իւզէրին տիւշարը ֆիւթուր օլմաղըրտան պաշգա, տիւվէլի էճնէպիս-էտէն պիրիսինն եա թէվասսուլթու, վէ եալսոտ քէֆալէթի օլմաղըրտա, թէս-լիւ օլմայաճաղըն տախի ալէնէն պէյան իլլէմիշ տիր:

«Մէրգուսու շու թէքէլի, րաշայի միւշարիլէյի նէգտինտէ շայանը գապու-լիյէնլէր կէօրիւլմէտիկինտէն, իքինճի պիր մէթուպ իլէ մէրգուսու, քէնտիս-նին թէպապի Սալթանաթըր սէնիյէտէն պուլուսուլթու թագտիրտէ, տիւվէլի էճնէպիսէտէն քիմսէնին թէվասսուլթ-վէ մուսալէնէթին իտտա իթմէյէ սէ-

լահիյէթի օլմայաճաղըն պիրտիրտի-կիլէ պէրապէր, ինտընտա գալի տուր-տուղու հալտէ, սօնուստա քէշիման օ-լաճաղըն տախի պիրտիրմիշ տիր:

«Գարամա գուհուրա կէլմիշ օլան է-ֆալ ու հարաքէաթըր մէգմուսի, էվ-րօպա տէվէթլէրի նէգալիտէ, տահա զիյաուտէ վաճիպ իւլ նէֆրէթ պուլուս-տուղուստան, էկէրի Սալթանաթըր սէ-նիյէնին աղուշի ինայէթին իլթիճա իթմիշ օլտա, քէնտի հազըրտա տահա զիյաուտէ խայըրըր օլաճաղըն տիւշիւնէմէ-տիկինտէն, րաշայի միւշարիլէյի նա-սիւթլարընա պիր տիւրիւ գանմագ իս-թէմէմիշ տիր:

«Գարամա, մէմէթէթլէրինն տիւշար օլաճաղը ֆէնալըղլարա րաղմէն, քէն-տի զօրպաղըրտա տէվամ իթմէքտէ օլ-տուղուստան, Տէրվիլ րաշա հազըթէլլէ-րի, քէնտի վաղիֆէ վէ մէմուրիյէթի իգթիգասընճա, շու իթթիլալն տէֆ ու իգալէսի նիյէթիլլէ, պիր մէճիսի հարա-պգալիտէ, վէ տիւշիւն իւզէրինն հիւ-ճուս իտիլմէք գարարընա մէծպուր օլ-մուշ, վէ ասիլէրին գօմանտապըր Հասան րաշայա իհալէ իթթիկիլլէ պէրապէր, հինի մուհարէպէտէ իթթիսաղ օլուսա-ճագ թարիգ ու թէտապիրին խարիթա-սընը տախի թէրթիպ վէ թէսլիւ պու-լուսմուշ տուր: վէ պատէհու րաշայի միւշարիլէյի հազըթէլլէրի իլէ, Տալուտ րաշա հազըթէլլէրի Պէյուլթա ալտէթ իթմիշէր տիր:

«Պու թէրթիպ ու գարարըն տա-խի ասըլարա թէէսսիր իթմէտիկինտէն, քէնտի ասըլըղլարընա տէվամ իլէ, եէ-նիտէն եէնիյէ եաղմա վէ թալան կիպի խապասաթ ու խասարաթլարա ճիւրաթ իլէ, կիտիպ Պաթրուսու եաղմա իթմէք իսթէմիշէր իսէտէ, ասաքիրի նիգալիյէ վէ ժանտարմար եթիլէրէք, մէգքիւր քէօյտէ գուհուրա կէլէճէք օլան գըլթ-թալըն էօնիւնիւ ալմըշար տըր: Պու ճիւմէլ իլէ տախի զօրպաղար զայրէթտէն տիւշիւնիպ, էօնիլլինն մէվանի չըգմա-լաճագ թարիգլէրի էլէ ալմըշար տըր: Գարամա ատամլարը, Օրթօտօգս րուս-լարըն Այի-Եօրկի նամ մանասթըրլարը, վէ Ալիուս նամ քէօյլէրի իլէ պաշգա իքի քէօյլէրին տախի եաղմա իթմիշէր տիր:

«Գարամա հազգանիյէթին մուղա-լիլինտէ օլան շու հարէթէթլէրին րաղ-մէն, փետրուար 23 տէ, Տալուտ րաշա հազըթէլլէրի ալէհիլտէ, կիւյա նիգա-մաթըր մէվճուտէյէ մուղայիր օլտուղու հալտէ, կէրէք Բէսրուսանըլար, վէ կէ-րէք քէնտիսինն գարըն սուլի հարէթէ վէ մուսալէլլէյի իրթիքիպ իթմիշտիր կիպի, տիւվէլի մուսաղլամայը խամիսէ գօնսօլս-լարընա պիր մէթուպ իրսալիլլէ թէշէք-քիլէ տախի ճէսարէթ իթմիշ տիր:

«Գօնսօլսար մէգքիւր մէթուպու-ալտըղլարընտա, պիր եէլէ թէճէմիւ իթմիշէր, վէ վէրտիլլէրի գարար իւզ-րէ, Գարամա մէթուպուսուս իթիպա-րէ շայէսթէ օլմայըպ, իլա հիշ մագա-մընտա թուլթուստան, վէ զօրպաղար իշին, շէվլալ է թարիլի, Լիպնան միւ-թէսարըրըր հազըթէլլէրի թարաֆընտան նէշ ու իլան իտիլէն պէյաննամէ աշ-քէամընճա հարէթէ իտիպ, տայիրէյի իթաաթա տախիլ օլմագտան պաշգա հիշ պիր խայըր վէ սէլամէթ թարիգ պուլուսմաղըրըն, պիլ պէյաննամէ իլան իլլէմիշէր տիր:

«Տիւն տիր քի Գարամա, իքինճի տէ-ֆա օլարագ տիւշարը քէտէր վէ թէհի-տէսթի օլմուշ տուր: Մէրգուսու մարա իպթիտասընտան, ասաքիրի Շահանէ իւ-զէրինն եէնի պիր հիւճուս տահա չը-գըրմը իսէտէ, պու տէֆա միւրաղընա իրէմէմիշ տիր: շիւնքի Հասան րաշա, մէրգուսուս իշինն եարամագտա օլան իւշ-գըլթա, եանի ֆէֆէրէյիլթ, Պինէշէյ, վէ Սիպէիլ նամուս մէվըլըրըր զապթ իլլէմիշ տիր: Գարամա եէվմի մէգպուր-տա քէք ֆէնա սուրէթտէ պօղուլմուշ տուր: շէօյլէքի, պիր թէլէկիւֆա նա-զարէն, եարալըլարտան պաշգա, 150 քի-շի զայպ իթմիշ տիր: Ֆէրտասըր կիւնիւ տահա պիւլիւք պիր միւտարէպէ վուգու պուլմուշ, վէ պիւթիւն պիւթիւն քէ-րիշան օլմուշ տուր: վէ իշիտիլլինն կէօրէ, տէֆայի մէգպուրտա տախի խայ-լիճէ ատամը թէլէֆ օլմուշ տուր:

«Ասաքիրի շահանէ հալեա ասըլարըն բիշինտէ կէվմէքտէ օլուպ, վէ սէօյլէն-տիկինն կէօրէ, անգարիպ էսէրի իթթի-լալ քէամիլէն տէֆ իլէ, ասայիշի հալ իտտէ իտէճէք տիր:

—Տիւնքի Գուրիէ տ' Օրիանտա, մարտ 3 թարիլի, քէգալիք Պէյուլթտան ալ-տըղը պիր մէթուպա նագարէն, ճէպէ-լի Լիպնանտա իւշ կիւնտէն պէրու հա-լեա գաղլայա տէվամ օլուսմագտա օ-լուպ, մէճրուհար վէ էսիլ տիւշէնլէր պիրիքտէ ալընտըր հալտէ, զօրպաղար թարաֆընտա 1000 նէֆէր գատար թէ-լէֆաթ վուգու պուլմուշ տուր:

—Ֆրանսա սէֆիրի մարքի տը Մու-թիլլէ ճէնապլէրինն, վալիտէյի միւհ-թէրէմէլլի վէֆաթընտան տօլայը, րէս-մի թագէյէթի իճրա իթմէք նիյէթիլ-լէ, Ֆաղը Մուսթաֆա րաշա հազըթէ-լլէրիլլէ կէօրիւլմէյէ կիթիլիլլէր տախի Գուրիէտէ օգուսմուշ տուր:

—Ճէրիտէյի Ասիլիլլէտէ, թէվճի-հաթըր ասիլիլլէ սըրասընտա, թըպպ գանուսի մուսալիմի մուսալիմի օլան գօլ-աղասը իտանտանեան Յակըք էֆէնտիլլէ, պին պաշըլըք րիւթպէսինն թէվճի պուլըրուսուլթու տախի օգուսմուշ տուր:

— Զաթը հազրէթի շահանէնին պուն-
տան 4 հաթթա եվկէլ Զանագ-Գալէ-
սինի թէշրիֆ, վէ թապեա վէ գալէլէ-
րինի սէյր ու թէմաշա պուլուրտուգլա-
րընը, կէրչի հէր զապէթա եազմըշ, վէ
հէքքէս իշիթմիշ տիր . լաքին թարաֆը-
մըզա ու կիւնլէրտէ կէլմիշտէ, պիզզա-
րուր շիմտիյէ գատար գալմըշ օլան պիր
մէքթուպտա օգուլմայա շայան մալիւ-
մաթրար պուլունտուղունտան, մուխ-
թասարէն պէյան իտէրիզ :

Պայրամըն իւշիւնճիւ եանի բազար
կիւնիւ, սաաթ օնտա, Զաթը հազրէթի
իւլաֆէթթէնահիլէրինին Տէրի սաա-
տէթլէրինտէն եօլա չըգորգլարը, պա-
թէլէկրաֆ Զանագ գալէյէ պիլտիրիլիթ-
տէ, լազմ կէլէն հազրլըզլարա սնին-
տէ միւսարաաթ օլունմուշ, վէ Զաթը
շահանէլէրինին վարօրու հիւմայունլա-
րը, բազար իրթէսի կիւնիւ ախշամըսը,
կէլիպօլու բիշկեահընտա տէմիր աթմըշ,
վէ սալը սապահըս սաաթ իւշտէ, օրա-
տան տախի հարէքէթ իտէրէք, սաաթ
պէշտէ Զանագ գալէյէ, վէ եէնի թապ-
եալարըն բիշկեահընտա վասըլ օլունտուր :

Զաթը հազրէթի փատիշահիլէրինին
թէշրիֆլէրի, էսկի գալէլէրտէն վէ թա-
պիալարտան սէլամլանմայըպ, իլլա միւ-
ճէտուտէտէն ինչա վէ իպնա օլունմագտա
օլան Նազրա, Նամագկեահ, վէ Զալ—ալ-
թը թապեալարընտան, եիւզ եիկիրմի
պիրէր փարէ թօրլար էնտախթիլէ սէ-
լամլանմըշ տըր :

Վարօրու հիւմայունլարը, պատէհու-
լիմանա կէլէրէք տէմիր աթմըշ, վէ եա-
վէրանը հազրէթի Շէհրիտարիտէն իքի
նէֆէրի գարայա չըգարագ, գալէլէր մու-
հաֆըզը ֆէրիգ էյեուպ բաշայը հու-
զուրի շահանէյէ կէօթիւրմիւշլէր, վէ
բաշայի միւշարիլէյս իւշ սաաթտան զե-
յատէ հուզուրի Շահանէտէ գալմագ շէ-
րէֆինէ նայիլ օլունտուր պաշգա, մահ-
զուզեյէթի շահանէլէրինի մուճիպ օլ-
տու գլարընտան, իլթիֆաթը միլքտալի-
լէրինէ տախի մագհար պուլունմուշլար
տըր :

Լէյլէյի մէզպուրէտէ, մէզքիւր եէ-
նի թապեալարտան թօրլար վէ ֆիլէնք-
լէր աթըլարագ պիւլիւք շէնլիքլէր իճրա
գըլընտուրտան պաշգա, տէրունի մէմիւ-
քէթտէ տախի գանտիլէր իգատ օլու-
նուպ, վէ գօնսօլսիտէլէր բէք աղըր
սուրէթտէ տօնատըլըշլար տըր :

Ֆէրասը կիւն սապահլարըն, գու-
րէնայի հազրէթի փատիշահիտէն պիրի-
սի, շէհրի մէզպուրէ չըգարագ, ասա-
քիւրի շահանէտէն նէֆէրաթա իքիշէր,
միւլապիլէրէ իւշէր, եիւզ պաշըլարա
տէօրտէր, գօլ աղալարընա ալթըշար, պին
պաշըլարա օնար, գալիմմագալարա օն
իւշէր լըրա իհսանը շահանէ թէվլի իթ-
տիքտէն պաշգա, միւրալպ պէյէ եիւզ
էլլի, վէ էյեուպ բաշայա տախի եէտի
եիւզ էլլի լըրա իթա իթմիշ տիր :

Եէվլի մէզպուրտա սաաթ իւշտէ,
Զաթը հազրէթի իւլաֆէթթէնահիլէրի
օրասընը թէլը պուլունմուշլար, վէ ճիւ-
մա կիւնէսի սաաթ ալթըրտա, գուրէնայի
շահանէտէն պիրիսի, պիր գըթա վարօր
իլէ շէհրի մէզպուրէ ազիմէթ իթմիշ,
վէ սապահլարըն տէօրթ միլլէթ մէք-
թէպլէրի չօճուգլարընը թալիմիանէյէ
ճէմ իթտիրտիքտէն սօնրա, չօճուգլարա
եիկիրմի պէշէր, վէ հօճալարընա տախի
եիւզ էլլիշէր գուրուշ իհսանը շահանէ
թէվլի իլլէմիշ տիր :

Վէ չարշէմպիհ կիւնիւ, վարօրու
հիւմայուն Զանագ գալէսինի թէլը իթ-
տիքտէն ալթը պուլունգ սաաթ սօնրա,
եանի սաաթ տօգուգ պուլունգ րատտէ-
լէրինտէ, շէհրի մէզպուր գալիմմագամը
հազգը բաշա հազրէթլէրի, գօնագլա-
րընտա օթուրտուգլարը հալտէ, նիւզուլ
իսապէթ իթտիլիլտէն, հէրնէ գատար,
պիր սէնէ զարֆընտա, շու իլլէթ իքի
տէֆա տահա, եանի պիրիսի կէլիպօլու-
տա, վէ տիկէրի էնէգտէ գուհուր իլլէ-
տիքտէ, հէքիմէր եէթիշէրէք էօնիւնիւ
ալապիլտիքլէրի միսիլու, պու տէֆա
տախի գօշուշմուշլար իտէտէ, եէթիշէնէ
գատար ազմի տարի պագա իլլէտիկի,
մա թէէսսիւֆ կէօրիւլիւշ տիր :

Բաշայի միւլթէֆէվանըն ճէնագէսի
բէնճէմպիհ կիւնիւ սաաթ սէքիգտէ,
պիւլիւք ալպ իլլէ, Թէքքէտէ տէֆն ի-
տիլմիշ տիր :

Կէշէն սէնէ թարաֆը էշրէֆի հազ-
րէթի փատիշահիտէն, Զանագ գալէսի
շէմէլէրինին թամիլ ու թէճտիտի իշին,
եիւզ պին զուրուշ իհսանը Շահանէ ի-
նայէթ պուլունտուրու, Վարագատա
պիրիլիլմիշ իտի, Բէմագանը շէրիֆտէն
օն կիւն գատար էվկէլ, մէզքիւր շէմէ-
լէրին թամիլի պիթմիշ օլունտուրտան,
շիմտի շէհրի մէզպուրտա տէօրթ գըթա
շէմէտէն ապը լէզիլ ճէրէյան իտէրէք,
էօմր ու իգալը հազրէթի փատիշահի
հազգընտա, վաճիպէյի գիմմէթ վէ ու-
պուտիլթէթտէն պուլունտան տուտ վէ
շիւքրանիլթէթի ֆիրալանըն թէքրար ու
թիլքեարը, իպատուլլահ թարաֆընտան
էտա օլունմագտա պուլունմուշ տուր :

Զաթը հազրէթի իւլաֆէթթէնահի-
լէրի շու սէյեահաթլարընտա, Կէլիպօ-
լունտա իքի տէֆա թէշրիֆ պուլունմուշլ-
լար օլունպ, վէ օրատա տախի մէքթէպ
չօճուգլարը, թէգալիւտի էօմր ու իգ-
պալը շահանէլէրի նիլէթի լսայիլիսիլէ-
տուլար վէ պէսթէլէր օգուլմուշ օլ-
տուգլարընտան, քէգալք, իհսանը շու-
հանէ թէվլի պուլունտուրու, իգհա-
լը շիւքրանիլթէթ վէ պէրապէր թարա-
ֆըմըզա պիլտիրիլմիշ տիր :

Կէլիպօլունտան թարաֆըմըզա պաշգա
պիր մէքթուպտա եազըլտըղընա կէօրէ,
միլլէթիլմիլ մէքթէպի շակիրտանը տա-
խի, հօճալարը պիրիլքտէ օլունտուր հալ-

տէ, իսկէլէ պաշընտա պէշ սաաթ էվ-
վէլիտէն, թէշրիֆի Շահանէյէ միւն-
թազըր պուլունտուգտան, վէ կիւզէլ
կիւզէլ պէսթէլէր օգուլտուգտան պաշ-
գա, առաջնորդլարը Գիւր . Թագէտս սըր-
բազան պու կիւնլէրտէ օրատա պու-
լունմասը միւնասէպէթիլլէ, պիզզաթ
քէնտիսի տախի, քեաֆֆէյի զէվաթը
միւլթէպէրէ վէ միւհթէրէմէ իլէ պիր-
լիքտէ իսթիգալիլ Շահանէյէ հազըր պու-
լունմուշ, վէ պիր արալըգ շակիրտանը
սուս իթտիրէրէք, ֆիւզուլի էօմր ու
իգալալի հազրէթի փատիշահի, վէ շահ-
գատէկեանը ճիհանգըրմէթլէրի հազգըն-
տա սալթի պիւլէնտ իլէ տուալէր օգու-
մուշ, վէ իգհարը թէշէքքիւրլէր իթմիշ,
վէ ճիւլմէնին սէնա վէ մէմուլիլթէթիլի
մուճիպ օլունտուր :

ԻԼԱՆԸ ԲԵՍՄԻ

Պէյգօգ Տէպպաղիանէսինին լազըմէ-
սինին միւպայեասընա լիւզում կէօրիւ-
նէն օթուգ պին առտու Սնաթօլու կէօ-
նիւ վէ օն պին առտու Գըրմ կէօնիւնիւն
միւզայէտէսի մահը հալին 7 ինճի բազար
իլթէսի կիւնիւ իճրա օլունմագընտան
իթայա լաղիպ օլան զէվաթըն եէվի
մէզքիւրտէ սաաթ ալթըրտա Տարը Շու-
րայի ապրէրիլէ կէլմէլէրի իգթիլա իտէր :
1866 մարտ 2 . Պապը սէրասքէրի :

Կիւլիսանէ պէյիք ֆուրուտու սէր
թապպաքեարը Յոմսէփ նամ քիմէսնէ,
Թիւրքէ վէ էրմէնիճէ հրուֆաթ իւզ-
րէ գազըլմըշ օլան քէնտի միւհիւրիւնիւ
իշպու սալը կիւնիւ զայպ իթմիշ օլուն-
զունտան, մէզքիւր միւհիւր իլէ միւ-
հիւրլէնմիշ, հէքիլին եանընտա բուսու-
լա, սէնէտ, վէ էվրագը սայիլէ հէր նէ-
քի վար իտէ, իքի իւշ կիւնէ գատար,
Վէգիւր-իւնը գուրպինտէ հաճի Մըղըր
գահվէսինտէ մէրգում սահիպ միւհիւ-
րէ կէօթիւրէրէք թէպտիլ եախօտ թաս-
տիգ իթտիրմէլէրի, իսասէթէն իլան օ-
ունտուր :

— Խարբուլուն Շիրօ նամ գարիլէսի
մահսուլու օլունպ, կէշէն սէնէ Պրուսա
վէ կէյվէ թարաֆլարընտա թէճրիւպէ-
սի օլունմուշ, վէ շէհատէթնամէլէր ի-
լէ ինիլի վէ սաղըզը թաստիգ գըլըն-
մըշ օլան իրէք պէօճէյի թօհուլմու, պու-
տէֆա իսթանիլօլուն Զիւմիլիլիլ իսա-
նընտա, եօզարը գաթտա 33 նիւմէրօլու
օտատա սաթըլմագտա տըր :

Մէզքիւր թօհուլմու չօղու պու-
սէնէ տախի կէյվէլէլէր վէ Պրուսալը-
լարա սաթըլմըշ, վէ աղ պիր շէյ գալմըշ
օլունտուրտան, ուլուն ֆիլաթ իլէ տա-
խի վէրիլէճէյի իլան օլունտուր :

ՍԱՀԻՊ ԱՍԶԵԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Թ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԵՎԱՆԹ ՀԻՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԷՍԻՆԷ :
ԳԵՅ-ՕՂԼՈՒՑԱՆՆԱՆ ԵՕԼՏԱՆ, ՅՈՐԾԿՐԱՆ ԱՅՏՈՒԼԱՆ
ԳԻՐԱՆԷՐԼԷՐ ԳԱՐԵԸՆԵՑԱՆ ՆՈՒԵՐՈ 519 :